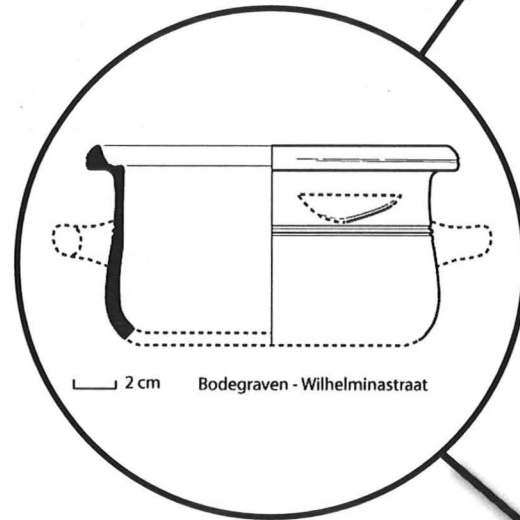
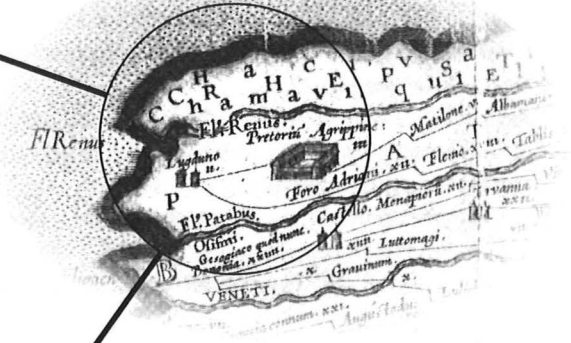

Renus

2 cm Bodegraven - Wilhelminastraat

- IN DIT NUMMER:
- UITNODIGING ALV (P. 4)
 - BESTUURLIJK JAARVERSLAG (P. 9)
 - ARCHEOLOGISCH JAARVERSLAG (P. 17)
 - LEZINGEN (P. 39)

Redactie Renus
Geregracht 50
2311 PB LEIDEN

DRUKWERK

Bezeminder 145
2401 HR Alphen a/d Rijn

TNT Post
Port betaald
Port Payé
Pays-Bas

Renus is een uitgave van de afdeling Rijnstreek van de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (A.W.N.) en verschijnt tenminste tweemaal per jaar. Oplage ca. 220 stuks. Redactie: P.J.M. de Baar.

Gegevens uit *Renus* mogen worden overgenomen, mits met voldoende bronvermelding, en er een kopie van het artikel, waarin gegevens uit *Renus* werden verwerkt, aan de redactie wordt gestuurd.

Vondstmeldingen

Als u iets gevonden heeft, waarvan u denkt dat het van belang kan zijn, of als u weet dat anderen vondsten hebben gedaan, belt u dan a.u.b. met een van de volgende mensen:

Dick van der Kooij, Welterdreef 93, 2253 LJ Voorschoten, tel. 071-5764072
Leo den Hollander, Coornhertstraat 55, 2332 AP Leiden, tel. 071-5312172
Suus Sprey, Burg. Visserpark 14, 2405 GR Alphen a/d Rijn, tel. 0172-494986

Ook houden wij ons aanbevolen voor melding van plaatsen waar graafwerkzaamheden plaats (gaan) vinden. Help mee het bodemarchief te red- den: een kleine vondst kan het begin van iets belangrijks zijn!

Meehelpen met de opgravingen?

Heeft u belangstelling om actief deel te nemen aan het veldwerk, dan kunt u bij bovengenoemde personen vernemen welke projecten in uitvoering zijn of binnenkort zullen komen en voor de precieze gegevens over plaats en tijd. Met nadruk wordt erop gewezen, dat ervaring absoluut niet vereist is.

Restaureren, tekenen en vondstverwerking

Deze werkzaamheden vinden plaats in onze werkruimte, Geregracht 50 te Leiden, elke maandag (behoudens als er een feestdag of lezing is).

Opgave van nieuwe leden

Nieuwe leden kunnen zich aanmelden bij het Bureau AWN, Herengracht 474, 1017 CA Amsterdam of via de website: www.awn-archeologie.nl. Het basislidmaatschap kost € 36,50 per jaar. Leden ontvangen zesmaal per jaar het tijdschrift *Westerheem*. Nieuwe leden worden persoonlijk uitgenodigd voor een eerste kennismaking met de afdeling.

Geregracht 50, 2311 PB Leiden
awnrijnstreek@yahoo.com
www.awn.rijnstreek.geschiedenisbank-zh.nl

VOORWOORD

Beste mensen van de AWN afdeling Rijnstreek.

Voor u ligt de eerste *Renus* van 2007 die in een nieuwe opmaak verschijnt. Uit de jaarverslagen kunt u opmaken dat we een goed en actief 2006 achter de rug hebben, met vele leden die zich hebben ingezet voor archeologisch onderzoek in onze regio. Voor die goede inzet en energie wil ik al die leden hartelijk danken.

Het wordt een turbulent en dynamisch jaar 2007 omdat we zeer waarschijnlijk ons onderkomen aan de Geregracht zullen moeten verlaten. Er zijn hoopvolle vooruitzichten voor een alternatief onderkomen en zodra er enige zekerheid is zullen wij u daarover berichten.

Het komende jaar zal ook in het teken staan van verdere rapportage van onze opgravingen. In de *Renus* Reeks zullen vier rapporten verschijnen en aan de rapportage van de Hoorn en Bodegraven zal door veel mensen veel tijd besteed worden. De *Renus* zelf heeft, zoals u al gemerkt zult hebben, een nieuwe opmaak (dankzij Corné van Woerdekom !) en zal intensiever gebruikt gaan worden om kleinere opgravingsactiviteiten en waarnemingen meer bekendheid te geven. Daarnaast hoopt het bestuur een uitbreiding van ons netwerk in onze regio te realiseren door meer gebruik te gaan maken van AWN-correspondenten met het doel een betere relatie met de diverse gemeenten op te bouwen en zo beter op de hoogte te zijn van potentiële bodemverstoringen. Kortom, vele plannen waarvoor een enthousiaste inzet van onze actieve leden essentieel is. Ik wens een ieder, namens het bestuur, een goed 2007.

Pierre van Grinsven
Voorzitter AWN afdeling Rijnstreek

UITNODIGING

voor het bijwonen van de algemene ledenvergadering van de AWN, afdeling Rijnstreek op maandag 13 februari 2007

Plaats: Regionaal Archief Leiden, ingang Boisoetkade 2A, aanvang 19:30 uur.

Agenda

1. Opening
2. Vaststelling agenda
3. Ingekomen/uitgegane stukken
4. Notulen van de Algemene Ledenvergadering van 21 februari 2006 (zie verder)
5. Jaarverslagen (zie elders in deze *Renus*)
6. Verslag van de kascontrolecommissie
7. Benoeming kascontrolecommissie voor 2007
8. Financiën (jaarrekening 2006 en begroting 2007 circuleren door de zaal)
9. Bestuurssamenstelling
10. Beleidsdoelen bestuur
11. Stand van zaken verhuizing
12. Rondvraag
13. Sluiting

Na afloop zal een koffiepauze worden ingelast, waarna om 20:30 uur een lezing zal worden gehouden door Jan Willem de Kort (RAAP-west) over de recente inzichten omtrent het Corbulokanaal.

NOTULEN VAN DE ALGEMENE LEDENVERGADERING VAN DE AWN AFDELING RIJNSTREEK

maandag 13 februari 2006

Notulen: Menno Dijkstra (t/m punt 9) en Roos van Oosten vanaf punt 10.
Aanwezig: 15 leden en alle vier de bestuursleden

1. Opening

De voorzitter opent de vergadering om 19.38 uur.

2. Vaststelling agenda

Op voorstel van Hans Postma wordt bij punt 8 aandacht besteed aan het creëren van extra financiële middelen (punt 8a). De voorzitter last een extra punt in: de voortgang van het project Brittenburg van Dhr. Oud (punt 8b).

3. Ingekomen/uitgegane stukken

Er zijn geen ingekomen stukken. Uitgegaan is de subsidieaanvraag voor het Vrijwilligersfonds Voorschoten.

4. Notulen van de Algemene Ledenvergadering van 21 februari 2005

(zie hieronder)

N.a.v. punt 11. Heeft de afdeling een kopie van de samenwerkingsovereenkomst tussen het ADC en de AWN? Zo niet, dan zou het handig zijn dit bij het hoofdbestuur op te vragen.

Jaarverslagen 2005

Opmerkingen n.a.v. pag. 3. *Dick van der Kooij* vraagt zich af of er niet meer informatie over de regiovergadering in het verslag moet staan. Het bestuur antwoordt dat de onderwerpen dienen ter voorbereiding van de afgevaardigdendag en dat daarover in de Westerheem al nieuws staat. Dit jaar was er weinig te melden dat rechtstreeks op de afdeling betrekking had. Zo is bijvoorbeeld vorig jaar wel aandacht besteed aan de provincialiseringsplannen.

Aleid Muller vraagt waarom er geen besluitenlijstjes van het bestuur meer hangen op het prikbord. De secretaris antwoordt dat hij dit de afgelopen jaren heeft nagelaten, omdat het er over het algemeen bij inschoot, hij niet iedere week er was om het even snel op te hangen. Hij hoopt dat deze gewoonte door de nieuwe secretaris in ere wordt hersteld.

N.a.v. pag. 4 vraagt *Hans Postma* wat het verdere traject nu is t.a.v. de inhuizingsplannen in het Provinciaal Archeologisch Centrum. Het bestuur antwoordt dat dit aan de orde komt bij punt 12.

N.a.v. pag. 5 wordt gevraagd of er niet moet staan dat we alle activiteiten van de afdeling systematisch aan het inventariseren zijn. De secretaris antwoordt dat dit al vermeld is in het verslag van vorig jaar. Op de vraag of de deelname aan de vrijwilligersmarkt te Voorschoten nog extra leden heeft opgeleverd, meldt de secretaris dat dit 1 of 2 leden lijkt te hebben opgeleverd.

N.a.v. pag. 8. *Hans Postma* vraagt of van *Renus Reeks 2* al een exemplaar op de Geregracht aanwezig is. De secretaris belooft dit alsnog te zullen regelen. Verder is het *Hans Postma* en niet *Henk*.

N.a.v. het archeologisch jaarverslag. De voorzitter stelt vast dat we ondanks het nieuwe beleid, waarbij amateur-archeologen minder mogen opgraven, toch nog een boel werk hebben verzet. *Dick van der Kooij* stelt dat het meestal ééndaagse activiteiten betreft, zodat het misschien meer lijkt dan het is. Het bestuur meent echter dat dit juist meer, of minstens evenveel werk oplevert.

Verslag van de kascontrolecommissie

De kascommissie, bestaande uit *Bert Zandbergen* en *Pierre van Grinsven*, meldt dat bij een steekproefsgewijze controle geen onregelmatigheden in de financiën zijn aangetroffen. Een opmerking is wel dat sommige declaraties wel lang na dato zijn ingediend. Het liefst dient dit in het boekjaar te gebeuren, zodat dit eind december kan worden afgesloten. *Dick van der Kooij* meldt dat de verlating in de hand wordt gewerkt door de soms late uitbetaling van subsidie. *Pierre* heeft dan liever dat er een reservering wordt opgenomen; zo is beter duidelijk welke kosten er zijn. Door de huidige wijze van boekhouden is moeilijk te zien hoeveel er beschikbaar is voor projecten.

De ledenvergadering verleent het bestuur décharge.

Benoeming kascontrolecommissie voor 2006

In de nieuwe kascontrolecommissie nemen zitting *Odile Hoogzaad* en *Bert Zandbergen* (2e maal).

Financiën

(jaarrekening 2005 en begroting 2006 circuleren door de zaal)

De penningmeester neemt met de zaal de stukken door. De belangrijkste verandering is dat het eigen vermogen is teruggebracht tot een realistische grootte, door er rekening mee te houden dat een groot deel van dit geld in feite bedoeld is voor de uitwerking van ons onderzoek. Hiervoor zijn op de begroting voor 2006 dan ook diverse posten gereserveerd. Een tweede verandering is, dat we projectmatig moeten boekhouden, zodat er een beter beeld ontstaat hoeveel er nog te besteden is voor een bepaald onderzoek, in plaats van alles op te nemen in het eigen vermogen.

Leo den Hollander vraagt of het niet vreemd is om een bedrag te reserveren dat je niet hard kunt maken. Het bestuur antwoordt dat dit bedrag ook is bedoeld voor publicatie van het onderzoek, en ook een deel gebouwkosten in zich draagt. Ten aanzien van de grote reservering voor Bodegraven: hier staat een subsidiebedrag tegenover dat vorig jaar is verkregen van de

gemeente Bodegraven. Dit bedrag is dus ingedekt.

Hans Postma stelt dat we een zeker risico nemen wanneer we in feite een negatief saldo bij onze inkomsten hebben staan. *Pierre van Grinsven* ziet dit niet als een groot probleem: hij heeft veel ervaringen met het verwerven van subsidies.

Dick van der Kooij vraagt wat de opstelling van het hoofdbestuur in dezen is. De penningmeester antwoordt dat bij de goedkeuring van de jaarstukken van vorig jaar al was opgemerkt dat ons financiële beeld door het grote eigen vermogen te positief werd voorgesteld.

De ledenvergadering stemt na bovenstaande antwoorden in met de financiële stukken en de begroting voor 2006.

8a. Extra middelen

Leo den Hollander stelt dat er eigenlijk een post exploitatiekosten ontbreekt. Al eerder is afgesproken een overhead van 30% aan te houden. Het bestuur meldt dat een deel van de subsidie nu ook al wordt gebruikt voor de exploitatiekosten. In de reserveringen voor de uitwerking van projecten zit in feite ook al een deel van deze kosten. *Pierre van Grinsven* beaamt dat het overzichtelijker is om volgend jaar toch een aparte post voor de exploitatie op te nemen. *Dick van der Kooij* meent dat de situatie minder ernstig is dan het lijkt, aangezien de in het verleden aangevraagde subsidiebedragen altijd al werden opgesteld met een klein overschot. Dit kan verwerkt worden in de te hanteren tarieven.

De voorzitter concludeert twee zaken: het eigen vermogen moet niet te groot zijn en de exploitatiekosten dienen verdisconteerd te worden in de te hanteren tarieven bij subsidieaanvragen voor ons onderzoek.

8b. Voortgang van project van Dhr. Oud muur Brittenburg

De voorzitter biedt Simon Oud de gelegenheid een tussenstand te geven wat betreft de rapportage van de laatste metingen verricht op het strand van Katwijk in 2002, teneinde iets te vinden van de daar veronderstelde Romeinse muur. Het rapport zit in de pen. In het verleden heeft het bestuur zich voorgenomen éénmaal te assisteren bij het onderzoek. Dhr. Oud zal in de toekomst slechts een minimaal beroep doen op de afdeling voor eventuele assistentie. Dhr. Oud biedt zijn uitgesproken tekst aan aan het bestuur.

9. Bestuurssamenstelling

Zowel Dé Steures (voorzitter) als Menno Dijkstra (secretaris) treden na twee termijnen van in totaal 8 jaar statutair af als bestuurslid en zijn niet

herkiesbaar. Het bestuur draagt Pierre van Grinsven en Roos van Oosten voor als nieuwe bestuursleden in de functie van voorzitter respectievelijk secretaris. Er zijn geen tegenkandidaten. Met applaus worden de nieuwe bestuursleden begroet. Eerst nemen de gewezen voorzitter en secretaris afscheid. Dé is blij dat hij gedurende zijn zittingsperiode tweemaal mocht meemaken dat een afdelingsnummer van Westerheem verscheen. Aan de afdeling biedt Dé een boekje aan over dakpannen. Menno heeft het werk altijd met plezier gedaan en was blij vanuit het soms verre Amsterdam een bijdrage aan de afdeling te hebben kunnen leveren. Als afscheid heeft hij een nieuwe kaft voor de *Renus* ontworpen, waarin de huidige jaarverslagen staan. Verder heeft hij voor de nieuwe secretaris een 'secretarisschijf' gemaakt, met daarop per maand wat er voor belangrijks op de agenda staat.

10. Afscheid van Dé Steures en Menno Dijkstra

Piet de Baar bedankt *Menno* en *Dé* voor hun acht jaar inzet. In het bijzonder *Menno's* accuraatheid wordt geroemd. Beiden krijgen een aantal boeken als dank uitgereikt.

11. Beleidsdoelen nieuwe bestuur

Pierre verwoordt de nieuwe beleidsdoelen van het bestuur:

- Het werken aan achterstallige rapportages van veldwerk. Het maandelijkse werkoverleg op de eerste maandag van de maand is bedoeld om de voortgang van de projecten te bespreken.
- Het regionetwerk verbeteren/meer zichtbaar maken. Dit zal op een eerste maandag van de maand besproken worden.
- Meer jonge mensen benaderen om vergrijzing tegen te gaan.

Verder staat het nieuwe bestuur voor openheid en transparantie. In concreto betekent dit dat op de computer de notulen van het bestuur terechtkomen en ook dat er veel via e-mail zal gaan (de leden zonder e-mailadres zullen op een andere manier worden benaderd).

Op zaterdag 22 april is er een grote schoonmaakactie: het gebouw op de Geregracht zal schoongemaakt worden.

12. Stand van zaken mogelijke verhuizing naar Provinciaal Archeologisch Centrum i.o.

De AWN is met de betrokken partijen in overleg over de mogelijke verhuizing naar het Provinciaal Archeologisch Centrum. Binnenkort is er weer een overleg. Op dit moment is er nog geen nieuwe informatie.

13. Rondvraag

Aleid Muller merkt op dat zij wel wil meepraten over lopende zaken als de verbetering van het regionetwerk, maar dat de maandagavond voor haar niet schikt. Ook merkt zij op de conceptnotulen van de jaarvergadering eerder te willen ontvangen. Dit voorstel krijgt bijval. Het zou dan kunnen dat deze conceptnotulen op de Geregracht ter inzage komen en/of dat de notulen per e-mail worden opgestuurd. Op deze manier worden de notulen tweemaal opgestuurd: eerst de conceptnotulen kort op na de vergadering en daarna de definitieve notulen in de *Renus*.

Rinus zou graag de adresgegevens van alle actieve leden willen ontvangen.

14. Sluiting

Om 21.03 wordt de vergadering gesloten.

BESTUURLIJK JAARVERSLAG AWN-AFDELING RIJNSTREEK OVER 2006

Bestuur

Het bestuur kende dit jaar de volgende samenstelling:		dienstjaren:
Pierre van Grinsven	-voorzitter	1 (v.a. 2006)
Roos van Oosten	-secretaris/coördinator lezingen	1 (v.a. 2006)
Henk Hegeman	-penningmeester	3 (v.a. 2004)
Piet de Baar	-lid/redactie <i>Renus</i>	6 (v.a. 2001)

Algemeen

In 2006 heeft het bestuur buiten de ALV zevenmaal vergaderd, een aantal keren in de werkruimte aan de Geregracht en de overige vergaderingen roulerend bij de bestuursleden thuis. Daarnaast werd door twee bestuursleden deelgenomen aan de jaarlijkse landelijke ALV in april dit jaar te Nijmegen, de regiovergadering in september te Voorburg en de afgevaardigdendag in november te Amersfoort. Belangrijke onderwerpen die het afgelopen jaar de revue zijn gepasseerd, zijn de inhuizingsplannen in het Provinciaal Archeologisch Centrum en de uitwerkingsstrategie van onze werkzaamheden.

Computeraanschaf

De aanschaf van de computer is dit jaar financieel en formeel afgesloten. Het VSB-fonds en Fonds 1818, die elk voor € 2000,- subsidie hebben gegeven, hebben in april een verslag ontvangen en zijn akkoord.

Mogelijke aanschaf Deventersysteem

Een gevolg van de aanschaf van de computer en programmatuur is de mogelijkheid van de aanschaf van het Deventersysteem. De normale prijs hiervan bedraagt ongeveer € 1500,- aanschafkosten en jaarlijks ongeveer € 300,- abonnementsgeld. Hoewel voor een vrijwilligersorganisatie deze prijs misschien iets verlaagd zou worden, bleef een substantieel bedrag over. Daarom is de aanschaf van het Deventersysteem door het hoofdbestuur van de AWN opgepakt. Indien meerdere afdelingen mee zouden doen, is het mogelijk dat de prijs voor elke afdeling afzonderlijk lager uit zou komen te vallen. Het bestuur heeft aangegeven in principe in een dergelijk systeem mee te doen, mits aan een aantal voorwaarden voldaan wordt.

Inhuizingsplannen Provinciaal Archeologisch Centrum en verhuizing per 1 juli 2007. In december 2006 is eindelijk bekend geworden dat de verbouwing van het voormalige weeshuis aan de Hooglandse Kerkgracht doorgang zal vinden. De financiën voor de grote verbouwing zijn door de betrokken partijen gevonden. Onze afdeling zal ook hier een plek in krijgen. De verbouwing moet eind 2008 gerealiseerd zijn.

Los hiervan is ons per 1 juli 2007 a.s. (!) de huur opgezegd. De gemeente Leiden wil in en naast ons gebouw namelijk weer een nieuw rioolgemeel plaatsen, hetgeen samenhangt met de opheffing van het rioolgemeel aan de Lammenschansweg. Voor een periode van anderhalf jaar wordt door de afdeling gezocht naar vervangende huisvesting. Deze vervangende huisvesting zal hoe dan ook betekenen dat een groot deel van ons depot overgebracht zal moeten worden naar het provinciaal bodemdepot in Alphen aan den Rijn.

Officiële samenwerking met Hazenberg Archeologie Leiden

In een eerste oriënterend gesprek met Hazenberg Archeologie Leiden BV op 25 april 2006 is overlegd met Tom Hazenberg van Hazenberg Archeologie Leiden over vormen van ondersteuning van de AWN-afdeling Rijnstreek. Dit heeft geresulteerd in een tweede uitgave van *Archeologie Actueel* in september, die gebruikt is bij de vrijwilligersmarkten. Hiernaast treedt Tom op als discussieleider bij de uitwerking van Alphen-De Hoorn. Het bestuur is erg blij dat deze samenwerking tot stand gekomen is.

Uitwerkingsstrategie werkzaamheden

In de eerste helft van het jaar heeft een aantal malen een werkoverleg plaatsgevonden. Dit was niet naar ieders tevredenheid: het duurde ongewild telkens weer nogal lang. Na de zomer zijn de werkbesprekingen niet opnieuw hervat. Besloten is dat er in eerste instantie drie grote projecten zijn die publicatie behoeven in de vorm van een boek. Dit zijn 1) Alphen 1998 De Hoorn 2) Romeins Bodegraven 1995-1996 2002 en kleine waarnemingen 3) Koudekerk 1988 Klein Poelgeest. Half juli heeft een eerste bijeenkomst wat betreft de uitwerking van De Hoorn plaatsgevonden. De leden die betrokken zijn bij De Hoorn is gevraagd hoe zij erover denken hoe een publicatie van De Hoorn vorm moet krijgen. Conclusie is dat deze wetenschappelijk verantwoord moet zijn, maar dat er ruim voldoende aandacht moet zijn voor een populair karakter (veel afbeeldingen, leuke kaderteksten etc.). Tom Hazenberg is in het verdere traject opgetreden als discussieleider.

In december heeft een eerste bijeenkomst plaatsgevonden over de verdere uitwerking van Bodegraven, na het overzichtsartikel in Westerheem. Degenen die actief met Bodegraven bezig zijn, is gevraagd hoe zij deze publicatie voor ogen zien. De volgende bijeenkomst is gepland voor februari, alwaar Tom weer op zal treden als discussieleider.

Afstoting dozen

De uitwerking is gericht op het zo leeg mogelijk maken van onze werkruimte, zodat er op de tafels meer ruimte komt om te werken in plaats van om spullen op te bewaren en bij het zitten aan een tafel zonder problemen de benen onder de tafel te kunnen doen. Dit jaar zijn de dozen Leiden 1993 Parmentier overgebracht naar Gemeente Leiden.

Met het oog op de nu zeer nabije verhuizing zullen alle dozen waar niet aan gewerkt wordt, weggebracht moeten worden naar het bodemdepot. Er moet nog bepaald worden welke dozen (en andere materialen) noodzakelijk zijn om over te beschikken in een tijdelijke werkruimte.

Visitekaartjes

Voor die leden die nog niet over een visitekaartje beschikten en actief zijn in het veld of veel contacten hebben met derden, bijvoorbeeld Chris Zwaan, Hans Postma, Ab van Grol etc., is een visitekaartje bij de AWN besteld. Voor onze afdeling waren hier geen kosten aan verbonden. De betrokkenen hebben aangegeven dit erg op prijs te stellen.

Vrijwilligersmarkten

De afdeling heeft zich in september op twee vrijwilligersmarkten gepresenteerd, in Voorschoten en in Leiden. De aanloop bij de kraam was groot. De speciale uitgave van de *Archeologie Actueel* vond gretig aftrek. Een kleine vijftien personen heeft zich opgegeven als geïnteresseerde voor een nadere kennismaking. Ongeveer een maand later zijn deze personen uitgenodigd voor een kennismakingsavond op de Geregracht. Dit leverde slechts één reactie op. Toch meent het bestuur wel dat de aanwezigheid op dergelijke markten zinvol kan zijn, al vertaalt dit zich niet direct in een groeiend ledenaantal.

Wat ook bleek bij het inrichten van de kraam was dat het gebruikte publicatiemateriaal erg gedateerd is; sommige foto's zijn meer dan vijftien jaar oud. Het bestuur heeft daarom aan Bas Bosman gevraagd voor de komende vrijwilligersmarkten hier zorg voor te willen dragen. Bij het hoofdbestuur is een speciaal potje gereserveerd voor subsidieaanvragen met betrekking tot het vervaardigen van publicatiemateriaal. Hier zal een aanvraag bij ingediend worden.

Website

De website van de Rijnstreek is weer bijgewerkt! Het adres is: www.awn.rijnstreek.geschiedenisbank-zh.nl. Bert Zandbergen beheert nu de website. Kopij voor de website kan aan hem gericht worden (e-mail: bertzand@wanadoo.nl). Het is tot nog toe niet gelukt om onze website ook via de AWN-website (www.awn-archeologie.nl) te laten linken. Dit heeft wel de aandacht van de webmaster. Het hoofdbestuur van de AWN heeft ook aangekondigd binnenkort voor elke afdeling op haar website een standaard opmaak aan te bieden.

Uitbreiding werkgebied

Afdeling 9 Nieuwe Maas is dit najaar, hopelijk slechts tijdelijk, opgeheven. Drie gemeenten zijn daarmee formeel bij ons werkgebied gevoegd, dit zijn: Zevenhuizen-Moerkapelle, Waddinxveen en Reeuwijk.

Leden

Het officiële ledental van de afdeling Rijnstreek bedroeg op de lijst van de AWN-ledenadministratie van 1 januari 2007 131 leden. Dit is ten opzichte van een jaar geleden een toename met 9 leden. Een deel van deze groei is te verklaren doordat afdeling 9 Nieuwe Maas opgeheven is en zes leden van deze afdeling zich bij onze afdeling hebben aangesloten.

In totaal krijgen 222 personen en instanties de *Renus* toegezonden. Naast de leden zijn dit 13 sympathisanten/ buitenleden en 78 instanties, bestaande uit overige AWN-organen, alsmede gemeenten en historische verenigingen die binnen onze afdeling vallen, waardoor onze activiteiten beter zichtbaar worden voor overheden en zusterverenigingen.

Werkavonden en -dagen

De op maandag standaard doorlopende activiteit van wassen, determineren en documenteren stond dit jaar met name in het teken van de laatste grote opgraving, Voorschoten 2005- Treubstraat. Zoals gebruikelijk is daarbij gestreefd de snelheid van verwerking zoveel mogelijk gelijke tred te doen houden met het voortschrijden van het wassen en drogen van het materiaal. In de tweede helft van het jaar is het onderzoek Voorschoten-Dorpskerk opgestart; het vondstmateriaal is steeds direct gewassen om gaande het werk zo snel mogelijk inzicht te krijgen in aard en datering van de verzamelde vondsten. Bovendien vergt dit materiaal een lange droogtijd door de aanwezigheid van veel bouwmetaal. Binnenkomende kleine waarnemingen zijn zoveel mogelijk op korte termijn afgewerkt.

Voorschoten-Treubstraat heeft ook een aantal tonputten opgeleverd; na de winter ingepakt op de achterplaats te hebben doorgebracht, zijn ze in de loop van het jaar alle schoongespoten, opgemeten en gecatalogiseerd. Thans resteert nog het fotograferen en het tekenen van bijzondere details als merken e.d.

De uitwerking van Alphen 1998-De Hoorn ging voort. Zo is bijvoorbeeld de samenstelling van de vondstcatalogus van het aardewerk uit de gesloten complexen al ver gevorderd en is op het einde van het jaar een begin gemaakt met de uitwerking van de vele veldtekeningen. Alle A0 tekeningen werden ingescand en door de bereidwillige medewerking van Jan-Willem de Kort zijn alle vlaktekeningen in het RD-coördinatensysteem ingevoerd en binnen de omringende topografische situatie geplaatst. Wij beschikken daardoor nu over de totaalplattegrond van het opgegraven areaal. Er was al een begin gemaakt met het digitaliseren van de individuele sporen binnen de tekening; deze digitalisering wordt voortgezet teneinde te komen tot een aantal periodeplattegronden. Voorts is er behoefte aan een uitbreiding van de opgravingsadministratie met een catalogus/beheerssysteem van de uitgenomen vondsten, m.n. de vrij grote hoeveelheid gerestaureerd aardewerk. Een concept is in beraad: aangezien deze zaak ook samenhangt met het inpakken van dit zeer kwetsbare materiaal voor een eventuele nabije verhuizing, ligt ook hier nu een prioriteit.

De Romeinenploeg is na afsluiting van het werk aan het Westerheemartikel over Bodegraven begonnen veldgegevens, determinatie- en andere lijsten, kortom al het ontstane papierwerk uit te sorteren en om te vormen tot overzichtelijke opgravingsdossiers. Verder wordt van de opgraving Willemstraat, die in de predigitale periode uitsluitend op papier was uitgewerkt, alsnog een deel van de vondstgegevens gedigitaliseerd overeenkomstig de beide latere opgravingen. Met externe deskundigen is overlegd over de uitwerking van de natuurwetenschappelijke gegevens. In dit kader valt ook het conceptrapport van Biaxx met de uitkomsten van het palynologisch onderzoek van een van de pollenbakken uit het profiel van Oud-Bodegraafseweg 2002, dat dit jaar gereedgekomen is.

Hiernaast is – voor wat “het handwerk uit de dozen” betreft – een begin gemaakt met een verdere bewerking van de gegevens van de onderzoeken Alphen 2003-Theater en Stepping-Stonegebouw. Het betreft vondstgroepen met veel Romeins materiaal, m.n. een grote hoeveelheid metaal, maar ook aardewerk uit de Hoge-Middeleeuwen, een periode die wij betrekkelijk spaarzaam tegenkomen in het centrum van Alphen.

Op de dinsdagochtenden heeft de restauratieploeg ook dit jaar nog doorgewerkt aan aardewerk uit Alphen-De Hoorn, in het bijzonder majolicaschotels ditmaal. Deze schijnbaar onuitputtelijke bron begint nu echt op te drogen; slechts enkele restaureerbare individuen resteren. Er is nog wel een verdere hoeveelheid mogelijk te completeren vormen, maar deze vergen extreem veel arbeid. Tussendoor is enig materiaal uit andere of kleine vondstgroepen aangepakt, zoals Voorschoten-Treubstraat en Bodegraven. Hieronder is een bij ons zeldzame, vroege grijsbakkende vorm uit Bodegraven, in feite nog een kogelpot, maar met duidelijke grapekenmerken.

Van de verleden jaar wederom genoemde Archis-registratie is dit jaar behoudens voorwerk op onze eigen meldingsformulieren niets in huis gekomen. Duidelijk wordt, dat dit niet verenigbaar blijkt met de al lopende uitwerkings- en publicatieverplichtingen.

Lezingen

In 2006 zijn de volgende lezingen gehouden:
Maandag 21 februari: D. Steures (AWN-Rijnstreek)
De christogrammen uit Nijmegen

Maandag 24 april: M. Hemminga (Archol)
Vroeg-Middeleeuwse nederzetting bij Oegstgeest-Rijnfront

Maandag 25 september: Chr. Brandenburg (stadsarcheoloog gemeente Leiden)

De bewoningsgeschiedenis van Roomburg

Maandag 21 november: P. Kranendonk (projectarcheoloog gemeente Amsterdam)

Noord/Zuidlijn te Amsterdam

De organisatie van de lezingen was in handen van Roos van Oosten. De plaats van de lezingen was tweemaal in het Regionaal Archief Leiden, waar Piet de Baar (actief lid en werkzaam bij het archief) ons verwelkomde. Dankzij de medewerking van twee medewerkers van de faculteit Archeologie vonden de laatste twee lezingen plaats in een zaal van het Lipsiusgebouw van Universiteit Leiden. Dit verlaagt voor archeologiestudenten de drempel om een keer te komen en er kan bovendien kosteloos gebruik gemaakt worden van een *beamer*.

Renus

In 2005 is een tweetal nummers van ons afdelingsblad verschenen. De eindredactie, produktie en verzending werden verzorgd door Piet de Baar.

Publicaties: Renus reeks

In de Renus Reeks, onze rapportenreeks, zijn inmiddels vier nummers uitgegeeld. Dit zijn:

1. Grinsven, P.F.A. en M.F.P. Dijkstra, 2005: *De vroeg-middeleeuwse nederzetting te Koudekerk aan den Rijn. Een bijna vergeten opgraving in de Lagewaardse Polder*, Leiden (Renus Reeks 1).
2. Dijkstra, M., L. den Hollander en H. van der Meulen, 2005: *Archeologische vondsten bij het 'kaaspakhuisje' in het centrum van Lisse*, Leiden (Renus Reeks 2).
3. Hazerswoude-Dorp-Dorpsstraat 67. *Verslag van Laat Middeleeuwse sporen aangetroffen in een proefsleuf in de gemeente Rijnwoude* (Renus Reeks 3).
4. Dijkstra, M., *Katwijk-Zanderij* (Renus Reeks 4).

Corné van Woerdekom (een buitenlid) verzorgt de lay-out van de rapporten en heeft inmiddels rapport nr. 2 afgerond. Het rapport krijgt een kleine oplage van ca. 10 exemplaren die in eigen beheer worden vermenigvuldigd. Het rapport kan tegen kostprijs bij de secretaris besteld worden. De reeks is voorzien van een ISSN-nummer. Een exemplaar wordt afgegeven aan de

Koninklijke Bibliotheek te Den Haag. Aan rapport 3 en 4 wordt nog gewerkt. Voor een eventueel volgende rapport over enkele waarnemingen in Katwijk is ook al veel werk verricht door Dick Parlevliet en Dick van der Kooij.

Daarnaast hebben Pierre van Grinsven en Menno Dijkstra in samenwerking met het Historisch Genootschap Koudekerk van Renus Reeks 1 een populair-wetenschappelijke publicatie uitgegeven.

Grinsven, P.F.A./M.F.P. Dijkstra, 2006: *Een nederzetting achter het torentje. De lokale bewoningsgeschiedenis van Koudekerk aan den Rijn tot het jaar 1000* (Uitgave van Historisch Genootschap Koudekerk, Historische reeks 2).

Overige publicaties zijn:

Dijkstra, M./S. Ostkamp, 2006: 'Vondsten uit een beerput van huis Rosendaal te Lisse (ca. 1590-1630). Een kijkje in de keuken van een VOC beambte'; in: H. Clevis/S. Ostkamp, *Assembled Articles 3. Symposium on medieval and post-medieval ceramics*, 139-183.

Kooij, D. van der, 2006: Verslagen veldwerk, *Archeologische Kroniek Zuid-Holland 2005*.

Kooij, D. van der/R. van Oosten, *Archeologie Actueel Voorschoten 2*, Informatieblad AWN-Rijnstreek.

Tentoonstellingen

De vitrine met het gerestaureerde aardewerk uit de kleine beerkelder achter Voorstraat 16 te Voorschoten, die eind 2005 in de pas geopende Rabobank gedurende een maand te zien is geweest, heeft in januari en februari in de Openbare Bibliotheek van Voorschoten gestaan. Hopelijk heeft het Chinees porselein en het Delfts wit en blauw hier een ander kijkerspubliek getroffen en zo weer de aandacht op onze activiteiten gevestigd.

Deze zomer is in een oud pandje in de Voorstraat het Historisch Museum Voorschoten geopend. Ons werd gevraagd voor deze opening een vitrine te vullen met vondsten uit de opgraving van het kasteel/buitenplaats Roucoop. Deze openingstentoonstelling bestond uit capita selecta van Voorschotens geschiedenis, afkomstig uit de bestanden van het museum zelf. Naast de vitrine met de archeologische vondsten van Roucoop had het museum zelf nog een vitrine kunnen vullen met archeologica uit eigen bezit, lopend van Neolithicum-bijlen uit de Vlaardingercultuur tot aardewerk uit de Nieuwe Tijd.

Wie meer door de afdeling opgegraven en gerestaureerd materiaal wil zien, bezoeke de kastelen Teylingen en Dever, musea te Lisse en Katwijk en de Oudheidkamer te Koudekerk aan den Rijn, alwaar deze stukken (als

bruikleen) deel uitmaken van de vaste opstelling.

De afdeling heeft ter stoffering van een etalage in boekhandel Kooyker, tegenwoordig Selexyz, aan de Breestraat te Leiden enig Romeins vondstmateriaal ter beschikking gesteld. Deze etalage werd ingericht om het boek *Romeinen in Valkenburg (ZH)*, een uitgave van Hazenberg Archeologie, te promoten.

Gebouw Geregracht

Op zaterdag 6 mei 2006 is er een grote schoonmaak en kleine onderhoudsbeurt aan de Geregracht gehouden. De kozijnen aan de voorkant zijn geveerd, de ramen zijn gelapt, de vloer is gepoetst en zelfs de bovenste richel op het plafond is nu stofvrij. Dankzij de inzet van velen is het pand een stuk schoner geworden. Dank! Dit jaar zijn er geen problemen in het onderhoud zijn geweest; grootschalig onderhoud was niet nodig.

Roos van Oosten, secretaris

JAARVERSLAG ARCHEOLOGISCH VELDWERK 2006 AWN-AFD RIJNSTREEK

Veldwerk en archeologische contacten, algemeen

Bij een eerste blik op het Archeologisch Jaarverslag kan de indruk ontstaan, dat er een jaar gevuld met opgravingsactiviteiten gepasseerd is. Schijn bedriegt. De lengte van het verslag is eerder een uitloei van het de laatste jaren gehanteerde systeem om van alle kleine onderzoeken en waarnemingen direct in het jaarverslag een eerste en definitieve rapportage uit te brengen, waarop in principe niet terug gekomen hoeft te worden.

Wanneer wij het archeologisch verslag van dit jaar analyseren naar de aard van de activiteit, komen wij tot de volgende opsomming:

waarnemingen bij graafwerk van derden:	10
waarnemingen rond baggerwerk:	7
booronderzoek	3
verkenning met detector	2
veldverkenning	1
archeologisch onderzoek	1

totaal	24
--------	----

Al dit werk is het gevolg van "ontwikkelingen te velde", waar de afdeling geen invloed op heeft. De ruime meerderheid van onze activiteit in dezen (17) is zuiver reactief: het verzamelen van vondstmateriaal dat aan het licht getreden is. Meestal impliceert dit ook, dat er geen archeologisch inzicht ontstaat in de wijze van spoorvorming en vondstdepositie: het materiaal is van deze locatie afkomstig, punt. Even afgezien van de aardige individuele vondsten, die hiertussen kunnen zitten, levert zo'n actie in het algemeen archeologisch gezien slechts een punt op de verspreidingskaart op. Ongetwijfeld is dit een belangwekkend gegeven, kijk bijvoorbeeld naar de vreemd verspreide losse Romeinse vondsten, dit jaar weer in Voorschoten gedaan. Nadeel van dit soort vondstgroepen is de onevenredige administratieve belasting bij het enigermate conscientieus afwerken ervan.

De verkenningen met detector terzijde gelaten - deze zijn veelal individueel in de wijze van uitvoering - blijken van de 24 verslagen slechts 5 de uitkomst van een actief archeologisch handelen van de afdeling met gebruik van archeologische middelen en methoden. Het tijdsbeslag van deze projecten bedroeg twee dagen voor de veldverkenning en één dag voor de drie boringen tesaamen genomen. Het archeologisch onderzoek is buitengewoon kleinschalig, loopt al een aantal maanden, maar vergt slechts gemiddeld anderhalve dag en hooguit drie man per week. Gelukkig heeft hier wel een nieuw lid een eerste inleiding in het archeologisch veldwerk kunnen ontvangen.

De uitkomst van deze analyse is duidelijk: dit jaar heeft het gemiddeld lid niet de gelegenheid gehad aan archeologisch veldwerk deel te nemen. De 17 bovenste waarnemingen zijn gedaan door slechts een paar leden, die voor dit werk oog en tijd hebben. De behoefte te velde te staan werd niettemin duidelijk geïllustreerd door de opkomst van leden op de vraag om mee te werken aan het project van het bedrijf ArcheoMedia te Hazerswoude. De projectleider omschreef dit als hoogst bevredigend. De laatste jaren wordt steeds duidelijker, dat echt structureel veldwerk met archeologische diepgang, waarbij (hopelijk enigermate grensverleggend) inzicht wordt verworven in de historische gang van zaken ter plaatse, niet of zeer zelden aan de afdeling zal toekomen. De gevolgen zijn nu al zichtbaar: leden kunnen onvoldoende opgeleid worden, anderen verliezen de routine en vaardigheden. Ook wordt merkbaar, dat men zijn tijd anderszins gaat vullen en bij voorkomend veldwerk minder snel beschikbaar is. De wens echt te graven is bij velen toch de impuls om (actief) lid te worden. Daarnaast moet het belang van het aspect van ontspannend binnen een verenigingsverband in de open lucht bezig zijn niet onderschat worden. Dit is het reservoir, waaruit de leden moeten komen, die hun activiteit binnen de afdeling

willen verbreden en verdiepen. Lastig is het ook om mensen te interesseren voor projecten, waarmee zij geen binding hebben, doordat zij niet te velde erbij betrokken zijn geweest. Nu heeft de afdeling Rijnstreek een kern van betrokken, actieve leden met ervaring en geleidelijk opgebouwde kennis. Bovendien is een ruime werkvoorraad oud onderzoek voorhanden, waar voor uitwerking nog jaren uit geput kan worden. Te bedenken is echter wel, dat de leeftijdsopbouw van deze kern onevenwichtig is en grotendeels rond de pensioengerechtigde leeftijd geconcentreerd is. Zolang de situatie stabiel blijft - maar alleen al meerdere verhuizingen en alle veranderingen en onderbrekingen van de voorhanden zijnde werkzaamheden daardoor kunnen deze situatie ruw verbreken - kan de afdeling ongetwijfeld nog een ruime tijd succesvol doorfunctioneren. Het ontbreken van veldwerk, dat naar aard en duur als bevredigend en "eigen" (het gezelligheidsaspect is belangrijk hier) wordt ervaren, benevens de onmogelijkheid nieuwe leden binnen eigen kring graafervaring op te laten doen, zouden de situatie onverhoeds kunnen doen kantelen. Jongere leden doen geen graafervaring op in die mate, dat zij op termijn het werk zelfstandig kunnen overnemen. Passie voor de archeologie ontstaat gemeenlijk tijdens het veldwerk, veel en veel minder bij het scherven wassen en uitwerken. Ledenwerfacties zouden zonder dat deze premisse vervuld is, zinloos blijken te kunnen zijn.

Dit jaar was er enig overleg met provincie en gemeenten, de hoeveelheid contacten liep weer terug: slechts één melding in het jaarverslag is hier de resultante van. Zeldzaam is het geworden, dat een gemeente eigener beweging ons weet te vinden. Twee klussen in het komende jaar in Leiderdorp en Noordwijk kunnen hier mogelijk uit voortkomen.

De mate, waarin de archeologische bedrijven ons weten te vinden varieert sterk. Regelmatige contacten zijn er met de in Leiden gevestigde bedrijven Hazenberg (herziening AMK en oud AWN-onderzoek in Leiden) en RAAP (vragen n.a.v. oud onderzoek). Veel energie is er onzerzijds gestoken in het RAAP-rapport "Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart Gemeente Bodegraven", dat dit jaar uitgekomen is. Daarnaast waren er vragen van Hollandia, Syntegra, Bilan en Becker & van de Graaf. De laatste firma begon met een veelbelovend onderzoek in Rijnsaterwoude, dat helaas wegens bodemmechanische problemen in een te vroeg stadium moest worden beëindigd. Verder dan de 17e eeuw is men niet gekomen, dit terwijl men op basis van het vooronderzoek 10e eeuw voorspeld had. Via dezelfde firma kwam ook nog een bescheiden onderzoekje met geringe verwachting onze kant op. De hoeveelheid vragen, die ons van de zijde van de bedrijven bereikt, is in de totaliteit bescheiden. Op grond van het vereiste in de K.N.A. zou men meer verwachten; zo doken er twee rapporten van een firma op